Evropský parlament
2024–2029

Výbor pro právní záležitosti

2025/2058(INI)

27.6.2025

NÁVRH ZPRÁVY

o autorských právech a generativní umělé inteligenci – příležitosti a výzvy
(2025/2058(INI))

Výbor pro právní záležitosti

Zpravodaj: Axel Voss

OBSAH

Strana

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU 3

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ.....10

PŘÍLOHA: SEZNAM SUBJEKTŮ NEBO OSOB, OD NICHŽ ZPRAVODAJ OBDRŽEL PODNĚTY 15

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

o autorských právech a generativní umělé inteligenci – příležitosti a výzvy (2025/2058(INI))

Evropský parlament,

– s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na její články 4, 16, 26, 114 a 118,

– s ohledem na čl. 17 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie,

– s ohledem na článek 27 Všeobecné deklarace lidských práv přijaté Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948 (rezoluce 217 A), který potvrzuje jak právo svobodně se účastnit kulturního života, tak právo na ochranu morálních a materiálních zájmů vyplývajících z jakékoli vědecké, literární nebo umělecké tvorby,

– s ohledem na Bernskou úmluvu o ochraně literárních a uměleckých děl,

– s ohledem na Dohodu o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS) z roku 1994,

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází (směrnice o databázích),[1]

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (směrnice o informační společnosti),[2]

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví,[3]

– s ohledem na článek 1 Protokolu č. 1 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (ETS č. 009), který zaručuje právo na pokojné užívání majetku a podle výkladu Evropského soudu pro lidská práva, mj. ve věci Anheuser-Busch Inc. v. Portugalsko (11. ledna 2007), zahrnuje práva duševního vlastnictví,

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů,[4]

– s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES,[5]

[1] Úř. věst. L 77, 27.3.1996, s. 20.
[2] Úř. věst. L 167, 22.6.2001, s. 10.
[3] Úř. věst. L 157, 30.4.2004, s. 45.
[4] Úř. věst. L 111, 5.5.2009, s. 16.
[5] Úř. věst. L 119, 4.5.2016, s. 1.

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/943 ze dne 8. června 2016 o ochraně nezveřejněného know-how a obchodních informací (obchodního tajemství) před jejich neoprávněným získáním, využitím a zpřístupněním,[6]

– s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1807 ze dne 14. listopadu 2018 o rámci pro volný tok neosobních údajů v Evropské unii,[7]

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES (směrnice CDSM),[8]

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1024 ze dne 20. června 2019 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru,[9]

– s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1150 ze dne 20. června 2019 o podpoře spravedlnosti a transparentnosti pro podnikatelské uživatele online zprostředkovatelských služeb,[10]

– s ohledem na bílou knihu Evropské komise ze dne 19. února 2020 nazvanou „O umělé inteligenci – evropský přístup k excelenci a důvěře“ (COM(2020)0065),

– s ohledem na Smlouvu Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o právu autorském a revidovaný diskusní dokument o politikách v oblasti duševního vlastnictví a umělé inteligence (WIPO/IP/AI/2/GE/20/1/REV) ze dne 29. května 2020,

– s ohledem na své parlamentní usnesení ze dne 20. října 2020 o právech duševního vlastnictví při vývoji technologií umělé inteligence,

– s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/868 ze dne 30. května 2022 o evropské správě dat,[11]

– s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/2854 ze dne 13. prosince 2023 o harmonizovaných pravidlech pro spravedlivý přístup k datům a jejich využívání (nařízení o datech),[12]

– s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1689 ze dne 13. června 2024, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (akt o umělé inteligenci),[13]

– s ohledem na článek 55 jednacího řádu,

– s ohledem na zprávu Výboru pro právní záležitosti (XXXX/2025),

---

[6] Úř. věst. L 157, 15.6.2016, s. 1.
[7] Úř. věst. L 303, 28.11.2018, s. 59.
[8] Úř. věst. L 130, 17.5.2019, s. 92.
[9] Úř. věst. L 172, 26.6.2019, s. 56.
[10] Úř. věst. L 186, 11.7.2019, s. 57.
[11] Úř. věst. L 152, 3.6.2022, s. 1.
[12] Úř. věst. L, 2023/2854, 22.12.2023.
[13] Úř. věst. L 1689, 12.7.2024, s. 1.

Souvislosti

A. vzhledem k tomu, že právo na vlastnictví, včetně duševního vlastnictví, je zakotveno jako základní právo v článku 17 Listiny základních práv Evropské unie;

B. vzhledem k tomu, že Evropská unie čelí strategické výzvě, kterou je zaostávání za mezinárodním vývojem v oblasti umělé inteligence; vzhledem k tomu, že v zájmu zachování technologické suverenity, konkurenceschopnosti a inovační kapacity Evropy je proto nezbytné rozvoj technologií umělé inteligence v Unii podporovat, a nikoli mu bránit;

C. vzhledem k tomu, že autorské právo a práva s ním související nabývají účinnosti automaticky a udělují rozsáhlá výlučná práva, včetně práva na rozmnožování děl a jiných předmětů ochrany a na jejich úpravu, šíření a sdělování veřejnosti;

D. vzhledem k tomu, že generativní umělá inteligence (GenAI) je typ umělé inteligence, jež na rozdíl od tradičních systémů umělé inteligence, které pouze klasifikují nebo předpovídají, vytváří obsah, jako je text, obrázky, hudba, videa a programovací kód, přičemž často napodobuje lidskou kreativitu, a spoléhá se tak na již existující obsah, včetně materiálů chráněných autorskými právy;

E. vzhledem k tomu, že vývoj, zavádění a používání umělé inteligence musí být plně v souladu se stávajícím právním rámcem; vzhledem k tomu, že je nepřijatelné, aby tento technologický pokrok nerespektoval zavedená práva, zejména ta, která jsou zakotvena v právu autorském;

F. vzhledem k tomu, že mezi klíčové právní otázky týkající se vzájemného vztahu mezi GenAI a autorským právem a právy s ním souvisejícími patří, zda je nový způsob užití děl chráněných autorským právem a jiných předmětů ochrany spočívající v jejich začlenění do souborů trénovacích dat zákonný podle práva EU a jaký by měl být status obsahu vytvořeného umělou inteligencí;

G. vzhledem k tomu, že odkaz na směrnici CDSM v zákoně o umělé inteligenci je nedostatečný a neposkytuje vhodné a přiměřené řešení; vzhledem k tomu, že autorské právo a práva s ním související jakožto základní práva zakotvená v Listině základních práv Evropské unie nejsou podřízena zákonu o umělé inteligenci;

H. vzhledem k tomu, že spravedlivá odměna za užití chráněného obsahu je základem evropského tvůrčího odvětví; vzhledem k tomu, že používání obsahu chráněného autorským právem a právy s ním souvisejícími jako trénovacích dat pro modely generativní umělé inteligence bez odměny pro nositele práv vytváří systémovou nerovnováhu v ekosystému autorských práv v neprospěch jejich nositelů, čímž narušuje hospodářskou udržitelnost tvůrčího odvětví v Evropské unii, zejména proto, že v současné době nemohou nositelé práv snadno a účinně uplatnit své právo na výjimku stanovenou v článku 4 směrnice CDSM ani ověřit, zda byla jejich výjimka respektována;

I. vzhledem k tomu, že zajištění řádného prosazování práva a rovných podmínek v celé Unii vyžaduje, aby se evropská pravidla týkající se autorského práva a práv s ním souvisejících vztahovala jednotně na všechny poskytovatele umělé inteligence, kteří

v Evropské unii zavádějí produkty nebo nabízejí služby, bez ohledu na to, kde sídlí a kde byl chráněný obsah před zaváděním jejich produktů nebo nabízením jejich služeb jakýmkoli způsobem použit;

Trénování generativní umělé inteligence

J. vzhledem k tomu, že článek 4 směrnice (EU) 2019/790 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu (směrnice CDSM) stanovil výjimku pro rozmnožování a extrakce děl a jiných předmětů ochrany za účelem vytěžování textu a dat (TDM), které je podle článku 2 uvedené směrnice definováno jako „jakákoli automatizovaná technika analýzy, jejímž cílem je analyzovat text a data v digitální podobě za účelem získání informací […]“; vzhledem k tomu, že článek 4 nebyl navržen ani určen k regulaci konkrétních postupů používaných v rámci trénování umělé inteligence;

K. vzhledem k tomu, že tato nová a specifická forma užití (trénování generativní umělé inteligence) vyžaduje vyjasnění právních podmínek, za nichž lze takové trénování provádět;

L. vzhledem k tomu, že pro efektivní vývoj systémů generativní inteligence a pro zajištění kvalitních a důvěryhodných výstupů systémů generativní inteligence jsou nezbytné vysoce kvalitní a komplexní soubory trénovacích dat; vzhledem k tomu, že umožnění zákonného využívání takových datových souborů v Evropské unii je proto zásadní pro podporu inovací, zajištění technologické suverenity a zachování konkurenceschopnosti Unie v rychle se vyvíjejícím globálním prostředí umělé inteligence;

M. vzhledem k tomu, že nadcházející zahájení činnosti znalostního centra EUIPO pro autorské právo představuje včasnou a chvályhodnou iniciativu, jejímž cílem je posílit rozhraní mezi autorským právem a novými technologiemi, zejména generativní umělou inteligencí;

N. vzhledem k tomu, že kromě standardizované strojově čitelné výjimky by nositelé práv měli mít rovněž možnost zaregistrovat takovou výjimku v centralizovaném rejstříku, a to za použití jednotného technologického standardu a ve strojově čitelném formátu, který by případně spravoval Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO), což by umožnilo účinné vyloučení registrovaných děl z automatizovaného prohledávání dat;

O. vzhledem k tomu, že každý poskytovatel generativní inteligence by měl zajistit úplnou a podrobnou transparentnost ohledně veškerého obsahu chráněného autorským právem, který byl použit k výcviku tohoto systému, a to bez ohledu na jurisdikci, v níž byly provedeny úkony související s autorským právem, na jejichž základě byl výcvik proveden; vzhledem k tomu, že tuto transparentnost by měl zajistit položkový seznam, v němž je uveden každý obsah chráněný autorským právem, který byl použit pro účely výcviku; vzhledem k tomu, že stejný požadavek by se měl obdobně vztahovat na jakékoli následné užití obsahu pro účely odvozování, generování s rozšířeným načítáním (RAG) nebo dolaďování nejen ze strany poskytovatelů modelů umělé inteligence, jak je v současnosti stanoveno v článku 53 aktu o umělé inteligenci, ale také ze strany poskytovatelů systémů umělé inteligence nebo subjektů tyto systémy zavádějících;

P. vzhledem k tomu, že tuto transparentnost by mohl usnadnit důvěryhodný zprostředkovatel, jako je Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO), který by byl odpovědný za informování nositelů práv o používání jejich obsahu a umožnil jim tak uplatňovat nároky v souvislosti s jeho používám pro účely trénování; takový zprostředkovatel by měl být vybaven potřebnými pravomocemi a zdroji, aby mohl posoudit, zda poskytovatelé a zavádějící subjekty své povinnosti týkající se transparentnosti plně dodržují;

Q. vzhledem k tomu, že alternativní způsob, jak dosáhnout transparentnosti, odlišný od výše uvedeného rejstříku EUIPO, by mohl spočívat také v tom, že nositelé práv by svá díla a jiné předměty ochrany mohli označit vodoznakem a poskytovatelé umělé inteligence by měli povinnost poskytnout vyhledávací nástroje, které by umožnily odhalit tyto vodoznaky v materiálech používaných pro účely výcviku;

R. vzhledem k tomu, že kromě povinnosti úplné transparentnosti, pokud jde o díla chráněná autorským právem a jiné předměty ochrany, je třeba zavést mechanismus, podle něhož by za určitých podmínek nezajištění úplné transparentnosti ze strany poskytovatelů umělé inteligence nebo subjektů, které ji zavádějí, vedlo k nevyvratitelné domněnce, že příslušné dílo chráněné autorským právem nebo jiný předmět ochrany byly použity pro účely výcviku, z čehož by vyplývaly veškeré příslušné právní důsledky, jaké podle unijního a vnitrostátního práva vyplývají v případě porušení autorského práva nebo práv s ním souvisejících; vzhledem k tomu, že pokud soud na základě takové domněnky nebo předložených důkazů rozhodne ve prospěch nositele práv, nese veškeré přiměřené a úměrné náklady řízení a jiné výdaje poskytovatel umělé inteligence;

S. vzhledem k tomu, že poskytovatelé generativní inteligence, zejména menší firmy, nemívají dostatečné znalosti týkající se jejich povinností v oblasti autorských práv podle práva EU;

T. vzhledem k tomu, že tiskové odvětví hraje zásadní roli při ochraně demokracie a demokratické struktury v Evropské unii; vzhledem k tomu, že zájmu zachování plurality a nestrannosti informací je nezbytné zajistit, aby modely a systémy generativní inteligence neprováděly selektivní zpracovávání dat, které by upřednostňovalo určité publikace před jinými; vzhledem k tomu, že v zájmu zachování základních demokratických hodnot rozmanitosti a spravedlnosti ve veřejné diskusi musí být modely a systémy generativní inteligence navrženy tak, aby zahrnovaly a zohledňovaly celé spektrum tiskových publikací; vzhledem k tomu, že pro modely a systémy generativní inteligence je třeba stanovit jasné normy kvality;

Výstupy generativní inteligence

U. vzhledem k tomu, že transparentnost výstupů generovaných systémy umělé inteligence je nezbytná pro správnou klasifikaci děl jako „vytvořených člověkem“ nebo jinak; vzhledem k tomu, že taková klasifikace má významné právní důsledky, včetně důsledků pro použitelnost ochrany autorských práv a určení práv a odpovědnosti;

V. vzhledem k tomu, že generování výstupů, které je pro generativní inteligenci charakteristické, může porušovat práva na rozmnožování, zpřístupňování veřejnosti nebo sdělování veřejnosti; vzhledem k tomu, že výjimka z vytěžování textů a dat podle

článku 4 směrnice CDSM se nevztahuje na právo na zpřístupňování veřejnosti nebo na právo na sdělování veřejnosti;

X. vzhledem k tomu, že pokud jde o právní zacházení s výstupy generativní inteligence, zůstává autorské právo EU založeno na zásadách lidského autorství; vzhledem k tomu, že podle ustálené judikatury Soudního dvora Evropské unie zahrnuje pojem „dílo“ dvě kumulativní podmínky: zaprvé se musí jednat o originální námět, který odráží autorovu vlastní duševní tvorbu; zadruhé musí výsledek této tvorby umožňovat jeho dostatečně přesnou a objektivní identifikaci;

Y. vzhledem k tomu, že nejednotná mezinárodní právní úprava týkající se způsobilosti obsahu vytvořeného umělou inteligencí pro autorská práva představuje riziko pro globální soudržnost práva duševního vlastnictví a může vést k regulační arbitráži nebo oslabit konkurenceschopnost tvůrčích odvětví a odvětví umělé inteligence v Unii; vzhledem k tomu, že mezinárodní sbližování a vytvoření globálního regulačního rámce by představovalo účinnější a soudržnější alternativu oproti současné nesourodosti právních přístupů;

Z. vzhledem k tomu, že v rozsahu, který umožňuje mezinárodní právo, je třeba upravit stávající zásadu teritoriality pro výcvik systémů generativní inteligence, aby bylo zajištěno, že výcvik, pro který je využíván evropský obsah, podléhá evropskému právu, i když probíhá mimo EU;

1. doporučuje Komisi, aby nezávisle na plánovaném přezkumu rámce autorského práva a směrnice CDSM a bez předpokladu nutnosti legislativní revize provedla co nejdříve důkladné posouzení toho, zda stávající acquis EU v oblasti autorského práva dostatečně řeší právní nejistotu a účinky na hospodářskou soutěž spojené s využíváním chráněných děl a jiných předmětů ochrany pro výcvik systémů generativní umělé inteligence, jakož i šíření obsahu vytvořeného umělou inteligencí, který může nahradit díla vytvořená člověkem;

2. doporučuje rovněž, aby cílem tohoto posouzení bylo zachovat rámec, v němž spravedlivé mechanismy odměňování umožňují vytvářet zdroje potřebné pro rozkvět evropské umělecké a tvůrčí produkce v kontextu globální transformace způsobené umělou inteligencí;

3. poukazuje na používání systémů generativní umělé inteligence, které vycházejí z chráněného obsahu bez oprávnění od nositelů práv dotčených takovým používáním nebo bez poskytnutí náhrady těmto nositelům práv, zejména pokud je integrován do vyhledávačů nebo jiných digitálních služeb, které umožňují generovat, často v reálném čase a s minimálními náklady, obsah, který napodobuje původní díla a jiné chráněné předměty nebo z nich přímo čerpá na základě toho, že na nich tyto modely byly trénovány nebo je přebírají, a to i v reálném čase; je velice znepokojen tím, že tyto metody mohou vést k poskytování produktů a služeb, které přímo konkurují produktům a službám nositelů práv;

4. vyzývá Komisi, aby poskytovatelům modelů a systémů umělé inteligence určených k všeobecnému použití neprodleně uložila povinnost poskytovat odměnu za nové užití obsahu chráněného autorským právem nebo právy s ním souvisejícími, a to až do přijetí reforem, které tato zpráva předpokládá;

5. vybízí Komisi, aby koordinovala úsilí o zvyšování povědomí o autorských právech mezi vývojáři umělé inteligence, které by mohlo vést k vytvoření kontrolních seznamů zákonných povinností, právní a technologické nástroje a technické příručky;

6. podporuje vyjasnění výjimky pro vytěžování textů a dat podle článku 4 směrnice CDSM s cílem vyřešit hlavní nedostatky a nejasnosti, které byly dosud zjištěny při jeho uplatňování, zejména pokud jde o stanovení jasného strojově čitelného standardu pro výjimky a pojem „zákonný přístup“;

7. domnívá se, že právní rámec pro generativní inteligenci by měl být vytvořen buď zavedením zvláštní výjimky z výlučných práv na rozmnožování a extrakci, odlišné od výjimky stanovené pro vytěžování textů a dat podle článku 4 směrnice CDSM, nebo rozšířením oblasti působnosti tohoto ustanovení tak, aby výslovně zahrnovalo výcvik generativní inteligence, který v současné době nezahrnuje; zdůrazňuje, že nositelé práv mají právo na výjimku prostřednictvím standardizovaného, strojově čitelného mechanismu;

8. doporučuje, aby Komise zajistila slučitelnost tohoto nového právního rámce pro generativní inteligenci s třístupňovým testem podle čl. 5 odst. 5 směrnice o informační společnosti;

9. doporučuje pověřit Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO) zřízením a správou centrálního rejstříku výjimek a v případě potřeby zprostředkováním procesu udělení licence, aby se zefektivnily vztahy mezi poskytovateli a nositeli práv v oblasti generativní inteligence a vznikl funkční a inovacím nakloněný rámec, který podpoří konkurenceschopnost Unie, aniž by nežádoucím způsobem bránil rozvoji technologií umělé inteligence; dále doporučuje, aby se prohlášení o výjimce i nabídky licencí zaznamenávaly ve strojově čitelné podobě do stejného rejstříku;

10. vyzývá Komisi, aby navrhla, jak od poskytovatelů modelů a systémů umělé inteligence pro všeobecné použití a subjektů tyto modely a systémy zavádějící zajistit úplnou a kontrolovatelnou transparentnost a zdrojovou dokumentaci vztahující se na využití jakéhokoli díla chráněného autorským právem nebo jiného předmětu ochrany pro jakýkoli účel, včetně odvozování, generování s rozšířeným načítáním (RAG) nebo dolaďování, s náležitým zřetelem k potřebě chránit obchodní tajemství a důvěrné obchodní informace;

11. vyzývá Komisi, aby navrhla zavedení nevyvratitelné domněnky, že pro každý model nebo systém (generativní) umělé inteligence pro všeobecné použití, který byl uveden na trh Unie, aniž nesplňuje všechny zákonné povinnosti týkající se transparentnosti, které jsou stanoveny v tomto usnesení, byla pro účely jeho výcviku použita díla a jiné předměty chráněné autorským právem nebo právy s ním souvisejícími; dále doporučuje, aby v případě, že nositel práv uspěje v soudním řízení buď na základě této domněnky, nebo na základě předložených důkazů, nesl veškeré přiměřené a úměrné náklady na soudní řízení a další výdaje vzniklé při vymáhání těchto práv poskytovatel modelu nebo systému umělé inteligence;

12. trvá na tom, že obsah vytvořený umělou inteligencí by měl zůstat nezpůsobilý k ochraně autorských práv a že by mělo být jasně stanoveno, že díla tohoto druhu mají status veřejného statku;

13. vyzývá Komisi, aby zvážila možnosti opatření proti porušování práv na rozmnožování, zpřístupňování veřejnosti a sdělování veřejnosti, k němuž dochází vytvářením výstupů generativní inteligence;

14. pověřuje svou předsedkyni, aby předala toto usnesení Radě, Komisi a vládám a parlamentům členských států.

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ

S postupujícím digitálním a technologickým rozvojem, zejména umělé inteligence a takzvaných „velkých generativních jazykových modelů“, ztrácejí některá práva, jako jsou práva autorská, práva na ochranu osobnosti, právo na rovné zacházení atd., na významu, neboť tato práva budou moci jejich nositelé jen obtížně vymáhat bez enormního právního a finančního rizika.

Pro všechny zúčastněné strany tím vzniká obrovská právní nejistota. Bude-li se však evropský zákonodárce vlivem zdlouhavosti svých vlastních procesů a nedostatku odvahy i nadále zdráhat těmto nevyhnutelným problémům čelit, EU a její aktéři budou stále jen v nevýhodě a budou upadat do dalších závislostí.

Proto musí platit zásada, že technologický vývoj musí respektovat platné zákony, stávající zákony však zároveň nesmí bránit technologickému vývoji. Musí být proto nalezena především uskutečnitelná řešení, k nimž ovšem účastníci trhu na obou stranách v současné době nejsou schopni dospět, protože technologický vývoj zde naráží na autorské právo a jedno a druhé není, jak se zdá, vzájemně slučitelné. Stoprocentní řešení jsou pravděpodobně už nedosažitelná.

Evropský zákonodárce by měl proto co nejrychleji dosáhnout rovnováhy, která bude v zájmu všech stran. Bylo by také žádoucí najít trvalé a uskutečnitelné řešení, aby ochranu nároků vyplývajících z autorských práv před novými technologiemi nebylo nutné hledat znovu každých 5 až 6 let. Pro tento účel by mohlo být užitečné vytvořit nějaké „základní nařízení o autorském právu“, které by bylo obdobou základního nařízení o ochraně údajů. Procedurálně rychlejší řešení mohl nabídnout návrh právní úpravy odpovědnosti za umělou inteligenci. Avšak kvůli neprozíravosti některých aktérů má být tento návrh opět stažen (způsobem, který je z právního hlediska pravděpodobně pochybný), a právní nejistota tak bude pokračovat.

Tato zpráva je proto pokusem o nalezení dosažitelné rovnováhy mezi novými technologiemi a autorským právem. To vyžaduje souhru právních, technických a technologických řešení.

EU se přitom nachází v politické situaci, která pro ni není jednoduchá:

1) geopoliticky z toho důvodu, že se „Západ“ rozchází ve své hodnotové orientaci,

2) evropský vývoj umělé inteligence je velmi opožděný a musí být podporován bez vytváření dalších „překážek“ a

3) tvorba hodnot spojená s vývojem digitálních technologií, který je určován velkými technologickými společnostmi, probíhá v současnosti v USA – na úkor evropského tvůrčího odvětví.

Cílem této zprávy je proto také podpořit a posílit rozvoj umělé inteligence v Evropě. Evropa totiž umělou inteligenci potřebuje, aby mohla pokročit v digitalizaci, která má v globálním světě zcela zásadní význam. Příležitosti pro evropský pokrok jsou nezměrné a nesmí zůstat nevyužity. Chceme však také, aby systémy umělé inteligence v Evropě splňovaly požadavky týkající se kvality a důvěryhodnosti, čehož lze dosáhnout pouze na základě kvalitních údajů od autorů.

Zároveň chceme zachovat ochranu autorských práv pro díla našich tvůrčích odvětví a kulturních pracovníků. Neboť evropská kultura je základní součástí naší identity. Evropská tvůrčí odvětví vytvářejí obrovskou hodnotu, která nesmí být využívána bez poskytování odpovídající protihodnoty. Za nové využívání dat (tréninková data, využívání dat pro generativní výstupy) chráněného obsahu je proto třeba vyplácet odměnu. Jen tak mohou naši evropští tvůrci vytvářet ekonomický základ pro tvorbu dalšího obsahu.

Zvláštní roli pro naše evropské chápání demokracie a právního státu hrají v této souvislosti také práva vydavatelů související s právem autorským na jejich obsah. Svoboda tisku, názoru a informací nesmí být v žádném případě ohroženy nebo ovládnuty umělou inteligencí, zejména v situaci, kdy přístup k digitálnímu obsahu a digitální „přidělování“ informací probíhá, jak je tomu v současnosti, stále více prostřednictvím vyhledávačů a umělé inteligence nebo kdy je také, jako je tomu v případě generativní umělé inteligence, ovlivňován rovněž prostřednictvím botů, přičemž tyto nástroje jsou v rukou malého počtu společností. Ovládání informací, a to i ve smyslu dezinformací, mimo jiné s využitím botů, deepfakes a s tím související ovlivňování voleb nebo veřejného mínění, představují extrémní nebezpečí. Pluralita a diverzifikace názorů musí být proto v této souvislosti zaručena prostřednictvím nezávislého tisku. To znamená, že automatizované a generativní zpracovávání tiskového obsahu musí být spojeno s odpovídajícím protiplněním. Pro vydavatele novin je však také důležité, aby zůstali pro uživatele rozpoznatelní. Může být proto zapotřebí stanovit také povinnost uvádět zdroj.

V této souvislosti by měla být zahájena rovněž diskuse o srovnatelné situaci tzv. platebních bran, za nimiž se vedle obsahu, který není chráněn podle autorského práva, může nacházet i obsah chráněný.

Vzhledem k současné situaci je však třeba také předpokládat, že pomalu se rozvíjející trh s licencemi již nebude zahrnovat všechny účastníky trhu. To znamená, že ne všechny vydavatele novin a ne všechen obsah chráněný autorskými právy používaný pro trénovací účely bude nutné vyplácet, takže na účastníky trhu, kteří žádají náhradu, ale nemají dostatečnou vyjednávací sílu, již nemusí být brán zřetel. Řešení, pokud by bylo v současné době již potřebné, by mohlo pravděpodobně spočívat pouze v hrazení paušálních poplatků nebo ve zřízení silnější organizace, která by jako sdružení dokázala získat větší vyjednávací sílu. Je ovšem otázka, zda se všichni zúčastnění chtějí vydat touto cestou.

I když by tato věc měla být primárně ponechána na účastnících trhu, stran udělování licencí se klade otázka, zda budou v případě celosvětově nabízených systémů generativní umělé inteligence hrát roli pouze „licence globální“.

Vzhledem k tomu, že k využívání dat „chráněných autorským právem“ dochází již několik let (minimálně od konce roku 2022) bez licenčního či jiného souhlasu autorů, je třeba také zvážit, do jaké míry by měla být náhrada škody vyplácena i zpětně.

Evropský zákonodárce nebo Evropská komise by v každém případě měli zavést okamžitou, jednoduchou a paušální odměnu za tento způsob použití jakéhokoli obsahu chráněného autorským právem, dokud nebude zavedeno odpovídající nařízení, které by tento problém vyřešilo, a to ve výši 5–7 % celosvětového obratu, aby se přidaná hodnota, které příslušné společnosti dosahují díky datům evropských tvůrců, vyrovnala a zůstala v Evropě.

Tento krok samozřejmě vyžaduje také přehodnocení zásady teritoriality, které se předpokládá již v aktu o umělé inteligenci. Nemůžeme dovolit, aby se modely umělé inteligence trénovaly kdekoli na světě s využitím evropských dat chráněných autorskými právy a následně byly nabízeny v Evropě.

Je možné, že v budoucnu bude muset demokratický zákonodárce kontrolovat nebo standardizovat kvalitu podkladů pro generativní „velké jazykové modely“. Možné je i to, že v budoucnu bude muset zákonodárce vývojářům umělé inteligence uložit využívání děl chráněných autorským právem jako povinnost, aby byla zachována kvalita těchto modelů.

Umělou inteligenci bychom proto měli využívat naopak k tomu, abychom jejím prostřednictvím posílili nezávislost a rozmanitost kvalitních informací.

Přístup k dílům chráněným autorským právem potřebuje umělá inteligence také k tomu, aby se mohla dále rozvíjet po stránce kvality. V posledních letech proto vývojáři umělé inteligence využívají obrovské množství obsahu, a to především pro trénovací účely. Toto trénování představuje zcela nový druh užití, na které se stávající právní předpisy o právu autorském hodí pouze v omezené míře.

V současné době vede chybějící rovnováha k velké právní nejistotě. Jasné právní řešení, které by umožnilo toto napětí snížit, je potřebné velmi naléhavě. Dokud nebude existovat jasný právní rámec, který bude tyto protichůdné zájmy regulovat, bude se evropský obsah nadále využívat, ale tvorba hodnot bude probíhat jinde. Komise musí proto bezodkladně jednat[14] a nečekat na případné přezkumy, například směrnice o autorském právu nebo aktu o umělé inteligenci.

Řešení musí být výsledkem kombinace různých možností udělování licencí a povinností týkajících se transparentnosti na základě mezinárodního práva a z něho vyplývajícího práva autora na nakládání s dílem.

Odkaz na článek 4 směrnice o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu tak stále ještě není uspokojivý a pravděpodobně není v souladu s mezinárodními zásadami autorského práva. Evropský zákonodárce zahrnul článek 4 do aktu o umělé inteligenci, ale bez jasného vymezení důsledků. Současná výjimka uvedená v čl. 4, která umožňuje vytěžování textu a dat za podmínek tam uvedených, nebyla v té době formulována se záměrem umožnit masové využívání děl chráněných autorským právem generativní umělou inteligencí, která bude přístupná všem. A už vůbec ne, pokud tímto způsobem vzniká konkurenční produkt, který je přístupný veřejnosti.

Nicméně i když článek 4 není podle názoru zpravodaje použitelný, potřebujeme podobnou možnost, aby vývojáři umělé inteligence mohli získávat licence na chráněná díla co nejjednodušším a technicky snadno proveditelným způsobem. Toho lze nejlépe docílit digitální

[14] také znalecký posudek politického odboru (PolDep)

cestou. Uplatněna by měla být rovněž logika článku 17 směrnice o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu.

Současně je třeba zajistit, aby nositelé práv mohli i nadále rozhodovat o tom, zda a jakým způsobem (na základě jaké licence) lze – nebo také nelze – jejich obsah pro tento nový druh užití upotřebit. Pro druhý z obou případů musí být nositelům práv přiznáno právo na výjimku (tzv. opt-out).

Aby ji však vývojáři umělé inteligence mohli jednoduše a snadno rozpoznat, musí být strojově čitelná a standardizovaná.[15] K odpovědnosti nositele práv musí patřit i to, že tuto výjimku bude využívat právně a prakticky bezpečným způsobem.

Jako vhodný způsob realizace tohoto modelu, který by měl být z hlediska vývojářů umělé inteligence co nejjednodušší, se zdá být zaznamenávání těchto výjimek v evropského rejstříku. Nabízí se proto možnost, aby tento rejstřík spravoval úřad EUIPO. Vývojář umělé inteligence by pak měl možnost buď respektovat standardizované, strojově čitelné výjimky, nebo pomocí tohoto rejstříku zjistit, která díla nesmí být bez dalšího použita.

V rámci tohoto druhu použití lze však na druhou stranu chránit pouze obsah, který je buď chráněn výjimkou (opt-out), nebo je evidován v uvedeném rejstříku. S tímto rejstříkem by pak bylo také možné přímo propojit udělování licencí, a celý proces tak vývojářům umělé inteligence zjednodušit a vytvořit pro ně jakési „jednotné kontaktní místo“.

Vzhledem k tomu, že nositelé práv v souvislosti s tímto novým druhem užití nevědí a ani nemohou vědět, zda byl jejich obsah tímto novým způsobem použit, je nezbytné stanovit povinnost transparentnosti . Tato povinnost zavazuje vývojáře umělé inteligence k tomu, aby v podobě úplného a podrobného seznamu uváděli, který chráněný obsah pro účely tohoto nového druhu užití použili. „Dostatečně podrobné shrnutí“, které je stanoveno aktem o umělé inteligenci, je již zcela nedostatečné, protože jakožto pouhé shrnutí neumožňuje získat jasnou představu o používání jednotlivých obsahů. V tomto případě je proto nutné použít výklad, který může být použit i v kontextu autorského práva.

Pokud například důvody, jako je obchodní tajemství, brání autorovi v získání potřebného transparentního přístupu k příslušnému datovému podkladu, musí být povinnost splněna prostřednictvím fiduciárního zprostředkovatele. I tuto úlohu zprostředkovatele by mohl zastávat úřad EUIPO, který by následně mohl informovat nositele práv o realizovaném využití jeho díla.

Povinnost transparentnosti lze splnit také označením autorského díla, např. vodoznakem[16] nebo podobným způsobem, a umožnit nositelům práv provést srovnání buď zpřístupněním vzorového fondu umělé inteligence, nebo prostřednictvím rejstříku. V digitálním světě je tak jako tak nezbytné, aby díla chráněná autorským právem byla identifikovatelná pomocí digitálního otisku.

[15] viz také studie EUIPO
[16] viz také studie EUIPO

Zákonodárce bude muset pravděpodobně vyřešit i problém, že ne každá soukromá domovská stránka s obrázkem, který je chráněn autorským právem, se sama o sobě nestane součástí trénovacích dat.

Ve všech úvahách a v každé fázi je třeba velmi pečlivě předjímat a zvažovat možnosti zneužití, manipulací s informacemi, právní domněnky, přenesení důkazního břemene, nebo dokonce použití velmi silného nástroje, jímž je ustanovení o odpovědnosti.

Kromě úvah o řešení tohoto problému je třeba autorské právo obecně přizpůsobit také v dalších ohledech, aby odpovídalo technologickému vývoji. To bude vyžadovat důkladnější evropskou harmonizaci autorského práva jednotlivých členských států.

PŘÍLOHA: SEZNAM SUBJEKTŮ NEBO OSOB, OD NICHŽ ZPRAVODAJ OBDRŽEL PODNĚTY

Zpravodaj v souladu s článkem 8 přílohy I jednacího řádu prohlašuje, že při vypracovávání návrhu zprávy až do okamžiku jejího přijetí ve výboru obdržel podněty od těchto subjektů nebo osob:

Subjekt nebo osoba
ITI - Information Technology Industry Council
Spitzenorganisation der Firmernwirtschaft
Fdup
Linklaters LLP
Mazagan
NBCuniversal
The lnternation Federation of Film Distributors' and Publishers' Associations
Allianz
Digital Music Europe
IFRRO
Duke University
Masaryk University (PhD Candidate, Intellectual Property Law)
Microsoft
Meseuro srl
AK Public Affairs
The Computer & Communications Industry Association
Zukunftfabrik2050.de
SACO
Liccium B.V.
European Blockchain Association
France Digitale
ACT Al NOW
Alliance de la Presse d'lnformation Generale
IFRRO
KPMG Law
TikTok
MFE-MEDIAFOREUROP EN.V.
Hanbury Strategy
VAUNET
EBU / UER - European Broadcasting Union
University of Turin; Eindhoven
VAUNET - Verband Privater Medien
Coalition for Creativity
The European Video on Demand Coalition
#WeAreEurope
Aleph Alpha GmbH
Cullen International

Bertelsmann
NAI apollo
IMPF
Tilburg University
Meta
YouTube
HBM
Initiative Urheberrecht
ICMP - The global voice
Access Partnership
AEPO-ARTIS
Toy Industries of Europe
EIMP - European Independent Media Publishers
EARE
DFL Deutsche FuP..ball Liga GmbH
Video Games Europe
Midjourney
Nexareg
EurolSPA
Keywords Studios
Advance/Conde Nast
Future of privacy forum
Society of Audiovisual Authors
Initiative Urheberrecht
APCO
European Publishers Council
Cloudflare
Elda
RELX
Center for Journalism & Liberty (CJL)
Business at OECD
Google
Bitkom e.V.
Creativity Works!
IFPI
STM
MVFP
CEPIC
National Law Institute University
Motion Picture Association
Copyright Clearance Center
Solutions for a Small Planet
European Parliamentary
Ives Attorneys
Freshfields
FREELENS e.V.
IFRRO

News Media Europe
Mediapro
Lausen
L'ARP - Societe civile des Auteurs Realisateurs Producteurs
EUROPEAN BLOCKTECH
RAAP
EMMA-ENPA
LAUSEN
MPA
BDI
Anthropic
Credo Al
ODISEIA
EG Legal Services
Federal Association of German Leasing Companies
Independent policy expert
European Producers Club (EPC)
Audiovisual Anti-Piracy Alliance (AAPA)
CEPI - European Audiovisual Production
365 Sherpas GmbH
Wikimedia France
IFPI
Federation of European Publishers
Federation of the European Sporting Goods Industry
Al Sweden
CEDRO
European Writers' Council
Dell
FTI Consulting
Apple
Adan
CEPI - European Audiovisual Production
FERA - Federation of European film directors
APCO
European Visual Artists
CGI
DGA Group
HP
DOT Europe
Schibsted media AS
Business Software Alliance
Vorsitzender
FREELENS
NCSR Demokritos
Bertelsmann SE & Co KGaA
Lawyer
Universal Music Group

Solutions for a Small Planet
Association of Commercial Television and Video on Demand Services in Europe
AK Public Affairs
ECSA, European Community Shipowners' Associations
PRSforMusic
International Trademark Association
L'ARP
EFAD
Arcom
Axel Springer SE
Auteursbond (Dutch)
Premier League
Deutscher Fotorat
Society of Audiovisual Authors
Bitkom e.V.
Futuro Publico
Al Caramba!
INTA
University of Liverpool / School of Law and Social Justice
Assonime
AIE
PlayRight CV, IMARA, GA
Assonime - Association
RTL Deutschland GmbH
Euralia
German Bar Association
Atresmedia
Amazon
Samman Law & Corporate Affairs
European Publishers Council
EUROCINEMA
Tony Blair Institute
European Illustrators Forum
AEPO-ARTIS
IHK fur Munchen und Oberbayern
GEMA
Hubert Burda Media
Access Partnership
FIAPF - International Federation of Film Producers Associations
Sky Group
The European Alliance of News Agencies
European Writers' Council
EGAIR
VERA Studio
Warner Bros Discovery
VAUNET
IHK fur Munchen und Oberbayern

Bundesverband Schauspiel
News Corp
Boardmember Dutch Writers Guild
Kunstenbond
Forward Global
Video Games Europe
APCO Worldwide
Getty Images
VERA Studio
EGAIR
Klarna
UGGC Avocats
FLA
Shearwater Global
EuroCommerce
MFE
International Federation of Actors

Výše uvedený seznam je sestaven na výhradní odpovědnost zpravodaje.

Pokud jsou na seznamu uvedena jména, funkce, případně jména i funkce fyzických osob, zpravodaj prohlašuje, že příslušné fyzické osoby byly seznámeny s prohlášením Evropského parlamentu o ochraně osobních údajů č. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), které stanoví podmínky platné pro zpracování jejich osobních údajů a práva související s tímto zpracováním.